

KUNGL. VITTERHETS
HISTORIE OCH
ANTI KVITETS AKADEMIEN

ÅRSBOK 2025

STOCKHOLM 2025

THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF LETTERS,
HISTORY AND ANTIQUITIES

ACADÉMIE ROYALE SUÉDOISE DES
BELLES-LETTRES, DE L'HISTOIRE
ET DES ANTIQUITÉS

KGL. SCHWEDISCHE AKADEMIE FÜR LITERATUR,
GESCHICHTE UND ALTERTÜMER

© De enskilda författarna och KVHAA, Stockholm 2025

Grafisk formgivning: Lars Paulsrud

vittherhetsakademien.se

ISBN 978-91-88763-68-6, ISSN 0083-6796

Italgraf Media, 2025

INNEHÅLL

- 7 Preses hälsningstal
- 11 År 2025 tilldelade medaljer och priser

MINNESORD

- 19 Gunnar Eriksson
- 25 Jan Svartvik

FÖREDRAG

- 37 Hans Kronning: *Om villkorskonstruktioner*
- 55 Frederick Whitling: *Kungen som grävde. Gustaf VI Adolf som arkeolog och kulturmecenas*
- 69 Gunnar Bjursell: *Den kulturella hjärnan*
- 85 Heikki Pihlajamäki: *Kolonialismen och den europeiska rättens första globalisering 1500–1800*
- 97 Gunnel Cederlöf: *Migrationsströmmar, kapital och tillfälligheter. Indien och Skandinavien under den industriella vändningen*
- 121 Anna Larsdotter: *Rettigskasamlingarna*
- 143 Jenny Andersson: *Marknadsrevolution uppifrån och nerifrån*

- 157 Susanne Thedéen: *Framtiden och forskningen. Aktuella frågor på Riksantikvarieämbetet*
- 169 Mohammad Fazlhashemi: *Hoten mot den akademiska friheten*
- 179 Torun Lindholm Öjmyr: *Hur kan vi motverka kunskapsresistens?*

ÅRSBERÄTTELSE, FÖRTECKNINGAR ÖVER LEDAMÖTER,
AKADEMIFORSKARE OCH PERSONAL

- 193 Ständige sekreterarens årsberättelse
- 199 Vitterhetsakademiens kulturfastigheter
- 211 Årsberättelser från vissa forskningsföretag m.m.
- 223 Publikationer utgivna 21.3.2024–20.3.2025
- 225 Alfabetisk förteckning över Akademiens ledamöter
- 242 Akademiens ledamöter i invalsordning
- 245 Ledamöternas fördelning på klasser
- 247 Avlidna ledamöter 21.3.2024–20.3.2025
- 248 Akademiens utskott och nämnder
- 254 Vitterhetsakademiens akademiforskare
- 255 Akademiens personal

GUNNEL CEDERLÖF

*Migrationsströmmar, kapital
och tillfälligheter*

INDIEN OCH SKANDINAVIEN UNDER DEN
INDUSTRIELLA VÄNDNINGEN

2008 STÄDADES VINDEN I HERRGÅRDSBYGGNADEN, som kallas slottet, på Huseby bruk och en liten försluten trälåda hittades. Innehållet i lådan har bidragit till att inte enbart godsets moderna historia har kunnat skrivas om. Även så skilda forskningsfält som indisk kolonial arbetarhistoria och kunskapen om Smålands ekonomiska vändning under 1800-talet har kunnat revideras, och det visade sig finnas ett samband mellan dessa två fält.

Huseby bruk är ett gods söder om Växjö vid sjön Åsnens norra ände. Huseby järnbruk med skogs- och jordbruksfastigheter har legat till grund för två av godsets storhetstider. Under 1600-talet tillverkades kanoner, ammunition och sättugnar och från 1800-talets senare del, under en ny ägare, började godset producera på hög nivå igen. 2008 hade Huseby bruk genomgått en lång kris som i det närmaste hade försatt det i konkurs, och därefter kom det i statlig ägo. Nu städades alltså vinden och trälådan öppnades. Den innehöll ett lager halm, en liten bunt tidskrifter och travar med dokument som verkade ha något med Indien att göra. Det visade sig att lådan hade stått orörd sedan den anlät till Huseby från Bombays hamn i slutet av 1860-talet. Dokumenten var den då nya ägaren Joseph Stephens privata korrespondens och arbetsdokumentation från hans tio år som kontraktör vid det gigan-

tiska järnvägsbygget när stambanorna byggdes i det brittiska Indien.¹

Stephens dokument i lådan katalogiserades under namnet Joseph Stephens arkiv och har inkluderats i Husebyarkiven, vilka omfattar ett antal personarkiv och det stora Huseby godsarkiv. De har varit föremål för historisk och litteraturvetenskaplig forskning vid Linnéuniversitetet sedan 2013 och arbetet pågår fortfarande.² På grund av arkivets unika karaktär har forskarna kunnat arbeta med nya frågeställningar som tidigare inte har varit möjliga att besvara, och materialet har lästs i ljuset av samlingarna i det brittiska kolonialarkivet i British Library, Maharashtra State Archives och Indiens nationalarkiv.

Joseph Stephens resa in i vuxenlivet började som tonåring i Köpenhamn, när han reste till Bombay och till det torra höglandet på Deccanplatån, där en förgrening av järnvägen skulle läggas in mot kontinentens geografiska centrum, staden Nagpur. Här anslöt han till sin svåger John Hallen Abbott som var järnvägsingenjör vid världens då största infrastrukturprojekt. Efter tio år som kontraktör, långt ner i en stor organisation, fick Joseph med sig en relativt stor förmögenhet som gjorde det möjligt för honom att köpa Smålands största gods. Dokumenten som han lämnade efter sig visar sociala och ekonomiska samband över stora avstånd och en rörlighet i Europa som knyter Skandinavien till det brittiska imperiets stora infrastrukturprojekt. Samtidigt knyts återuppbyggnaden av Skandinavien regionala ekonomier och industrialiseringen till globalt kapital och yrkeskunnande som hade förvärvats i det brittiska Indien. Josephs erfarenheter gör också att vi kan se hur hans relativt snabba karriär möjliggjordes av imperiets gigantiska arbetsmarknad, precis som den gjorde för många andra i en växande europeisk medelklass.

Dokumentet utgör en mycket ovanlig samling. Enstaka ark av det här slaget kan hittas i andra samlingar, som i de överordnade ingenjörernas rapporter. Men ingenstans har de hittills hittats orörda och samlade av en kontraktör. Kontraktörerna var unga män som snabbt ville göra sig en förmögenhet. Vare sig de lyckades eller inte hade de ingen anledning att spara pappren när jobbet var klart. Hittills har vi vetat att kontraktörer

har funnits, men de har varit en relativt osynlig grupp inom järnvägsbygget. Dokumentmapparna i Linnéuniversitetets arkiv utgör bara några hyllplan, men innehållet är oerhört rikt. Det är först nu som historisk forskning kan komma riktigt nära kontraktörernas roll i arbetet och in i de egendomslösa arbetarnas vardag.

Kontraktörer återfinns långt ner i en hierarki inom de stora privata järnvägsbolagen på 1860-talet som hade skrivit kontrakt med den brittiska regeringen. Ungefär 150 miljoner brittiska pund investerades i dessa järnvägsbolag, vilka ansvarade för olika delar av det omfattande järnvägsnätet. Företagen tvekade först inför den stora risk som uppgiften medförde, men accepterade kontrakten mot en försäkran om fem procent vinst på aktieägarnas investeringar oavsett utfall, vilket finansierades av den brittiska regeringen i Indien. Ingenjörerna kom att utveckla nya tekniker i Indien både för att skapa infrastrukturen och för att utveckla förmågan att styra den stora arbetskraft som krävdes. Den kompetensen användes sedan inom järnvägsbyggen i Afrika och Sydostasien. Bolaget som Stephens och hans sväger Abbott arbetade för var Great Indian Peninsula Railway (GIPR), ett stort aktiebolag som fått kontrakt på en total sträcka av cirka 221 mil järnväg mellan Bombay och Allahabad.³

För att kunna genomföra arbetet delade bolagen upp sina kontrakt i mindre delar och tog in anbud på dessa från ingenjörer eller byggnadsfirmor. Firmorna kunde vara stora med säte i London eller mindre som Joseph Stephens Construction Company, vilken Joseph startade tillsammans med en kollega 1864. För en enskild kontraktör var erbjudandena begränsade till underkontrakt under dessa större kontraktörer. Det kunde gälla delar av järnvägslinjen, stationshus, väntsalor, broar, pumphus och vakthus. Därutöver byggdes nya stadskärnor för kolonialadministrations distriktskontor, polisstationer, domstolar, industrilokaler, bostäder och marknadsplatser. Järnvägsbygget var ett vandrande samhälle som satte många tusen människor i arbete, samtidigt som nya städer kom på plats. Allt sammantaget utformade ett nytt infrastrukturellt nätverk. Den koloniala närvaron kunde inte ha manifesterats på ett tydligare sätt.⁴

Joseph vann många kontrakt och till vart och ett rekryterade han arbetare. Förhandlingarna om arbetskontrakten fördes med arbetsförmän som kunde erbjuda en grupp arbetare. I sin helhet utgjorde alla led av kontrakt tillsammans en hierarki som överförde kostnader, ansvar och risker nedåt i kedjan. Varje led måste svara upp mot sina kontrakt. Vid ett och samma tillfälle kunde Joseph ha 400–500 arbetare under sig inom olika mindre arbetskontrakt. Själv fick han kontrakt utan att behöva lägga det lägsta budet. Det fanns en social sida av ekonomin som Joseph lärde sig att använda. I breven till pappa George i Köpenhamn beskrev han hur han umgicks med andra kontraktörer. De jagade, åt middagar och underhöll sig tillsammans på olika sätt, samtidigt som de diskuterade förhållandena på fältet och nya möjligheter för affärer. Ingenjör Abbott, Stephens svåger, befann sig högre upp i hierarkin och var outhärlig för Stephens för att få nya kontakter och kontrakt. Abbott sanktionerade de flesta av Stephens kontrakt i sin roll som *Chief Resident Engineer* inom GIPR under två perioder från 1864. Han var också den som gav Stephens fördelar när han skrev under att han inte förband sig att acceptera det lägsta budet. Joseph kunde alltså få mer betalt.⁵

Under 1860-talet hade den brittiska staten bråttom. Det amerikanska inbördeskriget (1861–1865) hade blockerat tillgången till bomull från de amerikanska sydstaterna till textilfabrikerna i Storbritannien. Lösningen var att öka bomullstillgången från Indien och Egypten. Berar, den region där Joseph kom att arbeta, var redan innan briterernas erövring en av de största bomullsproducenterna i Indien. Bomullsproduktionen i Berar dubblerades under krigsåren, och snart producerade det lilla distriktet lika mycket bomull som Egypten. Jorden i den stora Deccanplatån var rik på basalt och därför lämpad för den törstiga bomullsplantan. Då det amerikanska inbördeskriget startade tog den brittiska administrationen direkt kontroll över Berar, och stambanan från Bombay till Allahabad

Järnvägslinjer i Indien cirka 1870. Karta ritad av Laurie Whiddon, Map Illustrations.

började byggas.⁶ När Joseph började arbeta som en av många underkontraktörer 1860 var det just järnvägslinjen från staden Bhusawal längs stambanan till Nagpur som skulle läggas rakt igenom bomullsdistriktet Berar. Järnvägen skulle in och bomullen skulle ut.

I det här jätteprojektet var kontraktörer nödvändiga, men de var också illa sedda. De var unga män som saknade utbildning och tog risker för att ta hem så många kontrakt som möjligt. Joseph skriver i sin dagbok den 24 augusti 1863 om hur han måste ut mitt i natten för att reparera en viadukt så att den höll ihop till dess bolagets inspektörer hunnit godkänna den. Han tryckte undan febern han hade med en dos kinin, och väl ute vid viadukten fann han att hälften av sanden i cementen var lera. Kontraktörerna anklagades ofta för slarv och fusk. Det var den globala bomullsbristen som gjorde dem nödvändiga för att få arbetet gjort snabbt; de arbetade i ett kort tidsfönster. Det var under de första åren i Indien som Joseph gjorde sina största vinster. Genom en uträkning av den monetära avkastningen i kontrakten för åren 1862–1867 kan Dhiraj Kumar Nite dra slutsatsen att Stephens vinstmarginal sjönk successivt över tid redan från 1863, till stor del orsakat av ökande produktions- och lönekostnader.⁷

Brittiska ingenjörer utbildades inte vid utbildningsinstitut som i andra europeiska länder, utan de gick som lärlingar hos en senior ingenjör. Joseph var nitton år gammal när han påbörjade sin lärlingstid i Indien under Abbott. 1863 titulerade han sig *Civil Engineer* och ett år senare öppnade han sin byggnadsfirma. Men de seniora ingenjörerna i Storbritannien kunde inte svara upp mot stora efterfrågan som fanns i de brittiska kolonierna. Redan 1847 startades ett college i Roorkee i Indien för att möta behovet av ingenjörer vid ett byggnadsprojekt i västra Himachalaya. 1872 startades ett college för ändamålet i England, men då enbart för arbete i Indien. När Joseph lämnade Indien för gott fanns inte längre någon arbetsmarknad för kontraktörer. Nu krävdes formell utbildning för att leda byggprojekt och rekrytera arbetare vid järnvägen.⁸

Arbetare som individer framträder i kontraktorns dokument

Den historiska kunskapen om egendomslösa arbetare inom industriella byggprojekt i Indien har länge legat på en jämförelsevis generell nivå. De har diskuterats som grupp, som *workers* eller *labourers*. Därmed framställs hela gruppen agera som en enhet eller vara föremål för någon händelse eller lagstiftning. Vi talar om stora grupper av arbetare när imperiet expanderade genom statlig byråkrati och infrastruktur efter den stora revolten 1857–1858. En av de tidigaste allmänna folkräkningarna anger en allför låg siffra. Det var betydligt fler än de 900 000 byggnadsarbetare som anges för åren 1872–1873, men det verkar som om endast murare har räknats och som om alla dessa var män. Folkräkningarna som startade i Indien 1871 drogs länge med stora problem. Ian Kerr, historikern som författat de större standardverken om Indiens järnvägshistoria, har räknat ut att redan 1861 var över 250 000 män, kvinnor och barn anställda enbart inom det tidigaste arbetet på järnvägslinjerna. Trots att han har arbetat väl med den tillgängliga statistiken har han tvingats dra slutsatser på en generell nivå. Antalet arbetare har han räknat fram genom att aggregera uppgifter om antalet arbetare per mile järnvägsräls, vilket ger en bild av omfattningen av arbetsinsatsen vid en viss sträckning.⁹

Joseph Stephens arkiv ger en unik inblick i byggnadsarbetarnas liv och livsvillkor under arbetet i Berar. Detaljrikedomen i vissa av dokumenttyperna når ända ner på individnivå. Arkivet i sin helhet omfattar affärsbrev och privat korrespondens, kassaböcker, banknotor, kvitton, räkenskaper, kontrakt med järnvägsbolaget och med ingenjörer, arbetskontrakt och mindre anteckningar. Där finns också Stephens egna dagböcker, skisser, ritningar, teckningar och kartor, och även en del föremål. Många av de här källtyperna ger kunskap om arbetets materiella villkor (som kontrakt, kostnader och ritningar). Dagböckerna förmedlar Stephens uppfattningar och hans känslor och reaktioner på händelser som han var en del av. Korrespondensen är en spegelvärld där mottagare av Josephs brev har skickat svar. Ofta har brevskrivaren börjat sitt brev med

”som du skrev i ditt brev som nådde mig häromdagen ...”, och så följer en liten sammanfattning som ger en bild av vad Joseph skrivit.

I vissa stycken är materialet splittrat, och dokument som tillkommit vid samma tillfälle är sorterade i olika mappar och under olika rubriker. Den bristen har forskare i projektet kunnat åtgärda i någon mån genom sitt arbete i Maharashtra State Archives i Mumbai. Där finns material från järnvägsbolagen som var verksamma i Bombays presidentskap, och de olika kontraktens dokumentation återfinns i sina ursprungliga rullar. Det innebär att allt material som en ingenjör sparade från ett visst kontrakt fortfarande finns samlat. Där finns dock ingen dokumentation efter en kontraktor, men med hjälp av ingenjörernas rullar har forskarna kunnat återknyta och korsreferera en hel del material i Joseph Stephens arkiv.

En typ av dokument som är särskilt intressant och extremt sällsynt är lönelistorna. Dessa listor var ett arbetsmaterial som enbart hade betydelse för kontraktörerna under tiden som ett enskilt projekt pågick. När projektet var avslutat kunde listorna slängas. Ibland kan man hitta ett enstaka ark bland någon ingenjörns dokument, men sällan vet man vilka arbetare eller projekt det gäller. Stephens sparade systematiskt många listor över flera år inom vissa kontrakt. Anledningen är sannolikt att fadern George instruerade sin son angående hans liv och arbete i en ström av brev genom åren. Ordning och reda och att upprätthålla ideal och ansvar hos en kristen, europé och engelsman betonades ofta. Joseph sparade inte alla arbetskontrakt, men tillräckligt många för att Nite ska ha kunnat göra statistiska analyser över tid och räkna fram arbetarnas reallön.¹⁰

När vi talar om daglönare och reallöner, även då det handlar om arbetare som är anställda inom ett kontrakt, finns stora osäkerheter. Eftersom arbetsmarknaden inte var helt integrerad på 1860-talet kunde en arbetare få olika lön av samma arbetsgivare för samma typ av arbete, men utfört vid olika arbetsplatser. Priserna för mat och kläder varierade också mellan olika marknadsplatser. Men daglönare kunde ändå vara relativt säkra på sina inkomster under kontraktstiden, och det går att studera en viss arbetsplats och ett visst kontrakt. Det gör att det går att

väga den nominella lönen emot en "försörjningskorg" (*subsistence basket*), det vill säga det som behövs för en persons eller ett hushålls grundläggande överlevnad under ett år. För egendomslösa arbetare gällde det framför allt mat och kläder. Det är här lönelistorna är viktiga. Nite har kunnat räkna fram rimligt säkra uppgifter över reallönens förändring över tid för olika kategorier av arbetare med hänsyn till deras arbetsuppgifter och fördelat på män, kvinnor, flickor och pojkar (barn under tretton år). Det resultatet är intressant och unikt. Så nära arbetarnas vardag har ingen kommit tidigare.¹¹

På lönelistorna registrerades arbetare i olika kolumner för arbetsuppgift, personnamn, antal arbetsdagar, belopp per dag, total kostnad, utbetalt förskott och utbetald lön. I en sista kolumn finns kommentarer, som "lazy" eller en notering angående en tidigare arbetsplats. Namnen avslöjar också ofta religionstillhörighet – om personen är muslim, hindu eller parser. Emellanåt anges kasttillhörighet, som i en lönelista från 1867. Där står det "Beggaries" i kolumnen för arbetsuppgift, men i själva verket är det ett kastnamn. Dessa *beggaries* var alla män och anställda som daglönare, *coolies*. Därefter följer namnen på sex kvinnor med arbetsuppgiften "women coolies". Kvinnorna tjänade 2,5 rupee om dagen, att jämföras med männens 6 rupee. En coolie var en arbetare för de enklaste och tyngsta arbetsuppgifterna. Listorna visar att de bar jord, ballastade, det vill säga byggde banvall av krossad sten, och bar räls. Närmare hälften av dessa coolies var kvinnor och barn. Pojkar övervägde bland barnen, vilket visar att flickor högst sannolikt tog ansvar för kök, hushåll och de minsta barnen. Överst i listan står namnet på en "Muccadam", en arbetsförman, och av listan framgår det därmed att denne förman rekryterat män och kvinnor inom samma kast och förmodligen samma by för att arbeta som coolies vid järnvägen.

Woddarie (Vaddar) var en annan grupp arbetare som anställdes kollektivt. Britterna klassificerade dem som stamfolk, och de hade i det närmaste monopol på att spränga och hugga sten. Det gjorde dem oumbärliga vid järnvägen. De visste också sitt värde, och Joseph beskriver

dem som svåra förhandlare. Genom att sammanställa lönelistorna för åren 1861–1868 visar Nite att lönerna utvecklades olika beroende av kön och ålder, och till viss del förmodligen också beroende av förvärvad kompetens. Löner för vissa kategorier av manliga arbetare visar en tydlig ökning under dessa år, vilket inte avspeglas i löner för kvinnor och barn. Samtidigt räckte inte löneinkomsten till livsuppehållet utan att alla familjemedlemmar arbetade. Detta ska förstås i ljuset av att de allra flesta arbetare var migrantarbetare som hade rekryterats långt ifrån arbetsplatsen. De kunde alltså inte falla tillbaka på släkten eller på ett stabilt socialt sammanhang om de hamnade i ekonomiska svårigheter.¹²

Om lönelistor är sällsynta dokument, så är arbetskontrakt i det närmaste helt frånvarande i de olika arkiven. I Joseph Stephens arkiv finns ett stort antal arbetskontrakt som har slutits mellan Stephens och olika arbetsförmän. Den här typen av dokument finns mycket sällan kvar. Därför har det enda sättet att få veta något om arbetares villkor varit att studera texten i kontraktsbrottslagarna (under Stephens tid i Berar, *Breach of Contract Act XIII*, 1859). Lagen vilade på de engelska *Master and Servant*-lagarna från sent 1700-tal och följdes av en rad regelverk som förklarade när och hur tjänstefolk, arbetare och sjömän skulle straffas med böter, kroppsstraff eller straffarbete, medan husbonden – arbetsgivaren – enbart begärdes uppfylla kontraktet. Kontrakten som Joseph författade följde samma mönster. Arun Kumar visar att Stephens kontrakt till en början var rätt allmänt hållna och att han efter hand skrev in villkor som styrde själva arbetsprocessen. Han införde böter om arbetet inte var klart i tid, krav på förmännen att hindra arbetskonflikter och förlust av inkomst om kontraktet inte fullföljdes. En vanlig formulering står i kontraktet mellan Stephens och arbetsförmannen Reembhy Casseembhy. Det är daterat den 16 september 1862 och gäller bygget av en balkbro. Där står: ”In case the above mentioned work should not be completed by me by the 31st January 1863 I forfeit twenty Rupees per day for every day exceeding that time.” Det gjorde att Stephens både kunde dra förmän inför domstol och samtidigt själv utmäta straff, utan att gå via domstolen.¹³

Dhiraj Kumar Nites undersökningar av kontrakt och lönelistor både bekräftar och nyanserar ett dominerande forskningsläge som slår fast att byggnadsarbetares inkomster stärktes under senare delen av 1800-talet. I Stephens rullor gäller det även betalning till förmän, skrivare, bokhållare och andra mer kvalificerade yrken. Lönelistorna innehåller också viktig information som nyanserar den generella bilden. Det gäller till exempel den största löneskillnaden som avgjordes av om bokhållaren var indier eller europé. Europeiska bokhållare tjänade 50–90 procent mer än sina indiska kollegor. Det vore ett misstag att anta att det berodde på skillnader i yrkesskicklighet. Det berodde snarast på en större förmåga att tala engelska som i Storbritannien, på deras etniska samhörighet med arbetsgivaren och på den relativt högre levnadsstandard som européer ansågs behöva.¹⁴

Forskning som den här diskuteras ofta i ljuset av industrialiseringens historia. Det finns emellanåt en tendens att betrakta industrialiseringsprocessen som ett enda globalt forskningsläge med nationella variationer, eller kanske snarare som om industrialisering svällde ut över världen med utgångspunkt i Europa. Den föreställningen riskerar att orsaka missförstånd. Industriellt avancerad teknik introducerades tidigt i kolonierna. Det gällde att förmedla råvaror snabbt och effektivt till Storbritannien, samtidigt som detta gav möjligheter att testa nya tekniker i stor skala. Fotografier som bild 1 spreds i stora upplagor. Den togs 1856 vid bygget av en mycket stor viadukt med 3 000 anställda, då järnvägen skulle dras från låglandet öster om Bombay upp till Deccans högplatå.

Bilder som denna visar den avancerade teknik som krävdes i ett utmanande landskap som det här, då tungt lastade tågsätt skulle köras längs en sträcka med 700 meters höjdskillnad från låglandet öster om Bombay upp till Deccans högplatå. Det krävdes långa tunnlar, höga broar och stigning i sicksack på skrå. Tekniken var avancerad, men arbetsvillkoren som rådde i kolonierna hade aldrig accepterats i Storbritannien. Vad bilderna inte visar är svagheterna i den snabba arbetsprocessen. Mhow-ke-Mullebron var en av de 2 000 murade delar av järnvägsinfrastrukturen

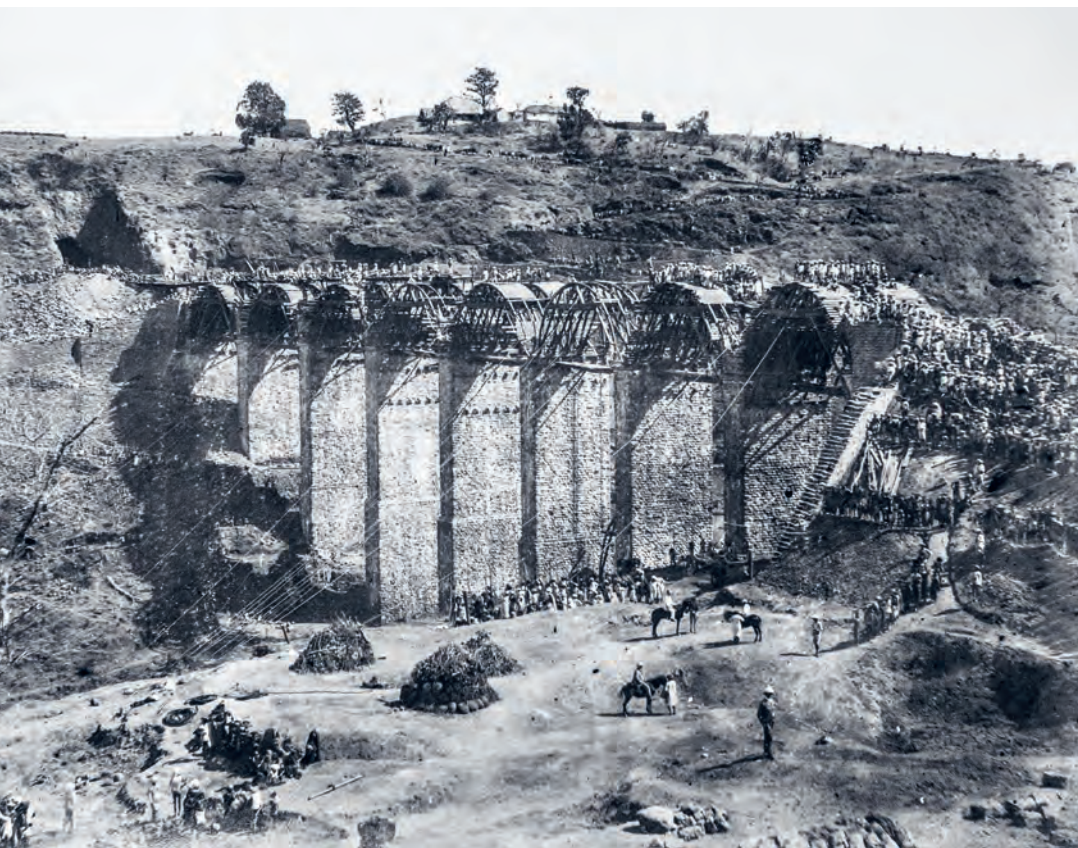

Bild 1. Bygget av viadukten Mhow-ke-Mullee vid Khumnee Hill 1856.
Foto: Alice Tredwell. Tillhör Huseby bruk AB.

som kollapsade. Kerr och Radhika Krishnan diskuterar det bristfälliga arbetet under järnvägsbyggets tidiga och mest stressade år. Just den här bron rasade på grund av felaktigt material. Stephens kollega George Peck skrev i ett brev direkt efter katastrofen: ”The Engineers in future will be very strict as regards material. A large bridge on the Bhore ghaut (8 fifty feet) came down bodily the other day owing to inferior mortar. The papers have taken the matter up and are pitching into the Engineers with a vengeance.”¹⁵

Om vi begränsar oss till det stora forskningsfältet arbetarhistoria med fokus på de stora infrastrukturprojekten i det koloniala Indien, så präglas diskussionerna av det faktum att infrastrukturen som byggdes var avsedd att gynna industrialiseringen i norra Europa men bara indirekt Indien. Det fick konsekvenser för arbetsmarknaden där infrastrukturen byggdes. Den förändrades totalt. Administrativa åtgärder och lagstiftning hindrade konkurrens med den brittiska textilproduktionen. Berar hade mycket länge producerat och exporterat bomullsgarn och textil av hög kvalitet. Den konkurrerades nu ut av britterna med hjälp av handelsregleringar och beskattning. Bomull som packad och pressad råvara fick i det närmaste uteslutande skickas på export till Storbritannien. Nya skattelagstiftningar bröt sönder sociala strukturer, framför allt bland starka jordägande kaster som förlorade kontrollen över jord och skatteuppbörd.

Samtidigt ökade jordbruksarealen, och skatteintäkterna från jordägande mer än fördubblades under perioden 1860–1878. Naturen föröddes av bomullens monokultur. Gamla marknadsplatser tömdes på ekonomiskt liv och migrationsströmmar flödade kors och tvärs över regionen. Processen som helhet brukar diskuteras i termer av ”avindustrialisering” och att eliminera regionens textila yrkeskunnighet. Arbetarhistoria i Indien – i det här fallet i Berar – måste ta hänsyn till dessa processer.¹⁶

*Flöden mellan två ekonomiska periferier,
Berar och Småland*

1867, efter sju år i Berar, började Joseph få nog av kontraktorslivet. Han hade lyckats samla ihop en relativt stor förmögenhet, med hänsyn till hans samhällsklass, och efter förslag hemifrån hade han börjat fundera på att köpa en fastighet i Kronobergs län, där priserna var på nedgång. Han svarade sin far att en investering på 50 000–100 000 riksdaler kunde han tänka sig. Fadern George, professor i Köpenhamn och god vän med Gunnar Olof Hyltén-Cavallius, som också var Josefs gudfar, föreslog att Joseph skulle köpa Huseby bruk. Godset omfattade 6 000 hektar fördelat över 46 jordbruksfastigheter och åtta pastorat. Det såldes nu av familjen Hamilton, långt under sitt värde. Men Joseph kom att betala långt över den summa han tänkt sig. Han skrev under på att betala 600 000 riksdaler, varav 250 000 kontant, i delar inom 12 månader. Resten av summan omvandlades till banklån. En bra affär, tyckte pappa och gudfar, både ekonomiskt och socialt. Hyltén-Cavallius bodde inte långt ifrån Huseby och såg gärna att Joseph dessutom gifte sig med hans dotter Anna. De två herrarna stod för en handfast karriärplanering och George, som ständigt saknade pengar, ville gärna se Joseph som godsägare. Väl i Småland gick bröllopet i stöpet och Joseph ångrade nästan omedelbart köpet av Huseby, men misslyckades med att häva det. Han hade velat använda pengarna efter eget huvud. Nu var han svårt skuldsatt och tvingades resa tillbaka till Indien för att tjäna mer pengar. Men där var kontraktörernas tid över, och 1869 återvände han till Huseby för att dra igång verksamheten på det förfallna godset så snabbt som möjligt.¹⁷

Småland under 1860-talet känner vi som platsen för missväxt, gårdar sålda på auktion och emigration. I historisk forskning, skönlitteratur och film var länge allt ljus på Amerikafararna. Men synen på emigrationen har nyanserats sedan dess och forskning visar på återmigration till Sverige och korttidsanställningar i Danmark och Tyskland. Historikern Lars-Olof Larsson uppskattar att mellan 5 000 och 10 000 personer per

decennium reste från Kronoberg till Danmark och Tyskland mellan åren 1860 och 1899. Den absolut största utflyttningen från Kronoberg gick till Stockholm. Missväxten drabbade en redan nedgången region: 1860 hade Kronobergs län det lägsta BNP per capita i Sverige. Kerstin Eneflo och Joan Ramón Rosés har räknat fram att med ett nationellt index satt till 1 nådde Kronoberg endast 0,57. Regionen hörde till de allra fattigaste i Europa.¹⁸

Joseph Stephens arkiv visar ytterligare en typ av migration som inte har fått nämnvärd uppmärksamhet. Han var en del av det flöde som förde med sig utländskt kapital som investerades i skogs- och jordbruksfastigheter i Småland. Några av de nya ägarna flyttade till Småland, andra såg det som en investering i timmer på rot. Den nya järnvägen lovade enklare frakt av tungt gods till exporthamnarna. Södra stambanan, som byggdes genom västra Småland 1865, hade en förgrening från Alvesta till Växjö. 1874 drogs den linjen vidare till Kalmar. Samma år byggdes en förgrening längs den nya linjen, från Emmaboda till Karlskrona. 1867 inföll det svåraste hungeråret i Småland. Det året köpte Stephens ett helt järnbruk.¹⁹ 1870-talet blev därefter det årtionde då Stephens skulle få fart på det nedgångna godset. Lars-Olof Larsson beskriver det som ett decennium av ”mass-migration”. Gårdar bytte ägare. De flesta köpare var från Småland, men förvånansvärt många fastigheter fick utländska ägare. Över en femtonårsperiod, mellan 1867 och 1882, har Larsson kunnat fastställa att ungefär 250 gårdar i Kronobergs län förvärvades av utländska köpare. Stephens var en av dem.²⁰

Stephens hade många erfarenheter med sig till Huseby, men väldigt lite kunskap om hur man driver ett gods. Han visste också just ingenting mer om Småland än vad George hade berättat i breven till Indien. Hans mest formativa år i livet, från det han var 19 till 29, tillbringade han i ett slags järnvägens Klondyke i det koloniala Indien. Han hade stor erfarenhet av hur man med vassa armbågar och i hård konkurrens säkrade kontrakt på specifika arbetsuppgifter inom en aggressiv kolonial expansion. I forskargruppen har vi ofta ställt oss frågan hur det påverkade honom

kontakter med verksamheter i det koloniala Indien, norra Europa och södra Skandinavien skapades och upprätthölls. Hon kan se att Husebys kontaktnät sträckte sig till Blekinges kuststäder och till Göteborg, Köpenhamn, London och Bombay. Varor som timmer, järn och smör kom att exporteras från Huseby till London och Köpenhamn. I Bombay arbetade firman Rogers & Co. som Stephens agent redan från 1868 och exporterade furu och järn från Huseby bruk till Indien. Det var en mindre lönsam affär som avslutades efter ett par år. Den större delen av godsets verksamhet, det vill säga jord- och skogsbruket, var förankrad i Småland.

Sambanden som kommer till uttryck i Josephs erfarenheter och kontakter i Berar, och hans investeringar i Småland av de vinster han gjorde i Indien, visar på ett tydligt sätt hur två ekonomiskt perifera regioner – Småland och Berar – länkades till varandra inom en kraftigt förändrad global ekonomi. Det kom att påverka de två regionerna, men vi vet ännu inte exakt hur. De två regionernas främsta råvaror – bomull och timmer – stod för en stor del av attraktionskraften när utländskt kapital investerades i bomull, järnvägsinfrastruktur och skogsfastigheter. Det går att se hur kunskap, kontakter och kapital rörde sig på oväntade sätt mellan ekonomiskt svaga men samtidigt resursstarka regioner i södra Sverige och västra Indien, och mellan dessa regioner och det brittiska imperiets två största metropoler, Bombay och London. Marcussens forskning knyter på det här sättet an till ett växande forskningsfält om kolonialism inom Europa och om hur mindre europeiska länder knöts in i växande imperier, som det brittiska, utan att formellt vara en del av dem.²³

När Stephens bosatt sig permanent på Huseby bruk år 1869 agerade han snabbt. Målet var inställt på att göra mesta möjliga användning av de resurser som fanns inom godset. Ett fotografi som togs 1870 på en grupp män är intressant (bild 2). Männerna har ställt upp sig mot vägen bakom herrgårdsbyggnaden. De har grupperat sig kring en liten salongsmöbel som lyfts ut för ändamålet. Det måste ha varit ett viktigt möte eftersom Stephens har ordnat med en fotograf som förevigat det.

Bild 2. Joseph Stephens (till vänster) i möte på Huseby bruk 1870 med trävaruhandlare, främst M.M. Warburg (andra från vänster) och Robert Ternström (tredje från vänster). Fotograf: Kirchoff. Tillhör Huseby bruk AB.

Han själv var nyss hemkommen från Indien, 29 år gammal och ägare av Huseby bruk. Han ser ivrig ut där han sitter längst till vänster, lite mager och med ett glest skägg. Av de andra männen har vi säkert kunnat identifiera två. Till höger om Stephens står M.M. Warburg, snickarmästare på träaruföretaget Bark & Warburg i Göteborg. Fabriken i Masthugget hade 200 arbetare och träförädlingsmaskinerna drevs med ångkraft. Det var ett modernt exportinriktat företag i snabb expansion. Bredvid Warburg, med armarna i kors, klädd i stor hatt och med tidens bylsiga kläder, sitter Robert Ternström. Han var svåger till Carl Schmidt, och tillsammans med honom var Ternström arvtagare till trävaruföretaget Wilhelm Schmidt & Co i Karlshamn. Carls farfar, som kom från Hamburg, grundade företaget 1810. Det var redan från starten inriktat på export och import av trävaror.²⁴

Med tanke på Stephens akuta behov av pengar och närvaron av de två ledande trävaruhandlarna är det rimligt att anta att det här mötet handlade om trävaror för export. Eftersom mötet skedde på Huseby kan vi också anta att det var Husebys skog som skulle avverkas och bli plank. Korrespondens efter mötet bekräftar den bilden. Herrarna ser rätt imponanta ut där se sitter. Men om man tänker på att Joseph var 29 år gammal när bilden togs och Ternström 26, så anar man unga män som saknade egna relationer till den småländska myllan och till skogen som en egendom över många generationer. Lars-Olof Larsson skriver om ”trävarupatroner”, ”rovdrift” och ”skogsskövling” mellan 1870 och 1900, då skogar kalhöggs ”utan minsta omsorg om återväxt”. Beskrivningar av den här tiden skildrar en tämligen hårdhänt industrialisering av skogen. Det var den nybyggda järnvägen som gjorde att uttag av så mycket timmer var möjligt. Stephens såg snart till att också en mindre järnvägslinje byggdes mellan Vislanda, längs Södra stambanan, och Karlshamn. Linjen stod klar 1874 och passerade nära hans egna gårdar Huseby och Ålshult. Senare skulle Torne tillkomma, också den längs samma sträcka.²⁵

Att skog höggs ner i stor omfattning har länge stått klart i tidigare forskning. Men det är fortfarande okänt hur mycket skog det egentligen gällde och vem eller vilka som drev på avverkningen. Kristofer Jupiter, agrarhistoriker vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Linnéuniversitetet, studerar detta landskaps rumsliga förändring. Hans undersökning syftar till att konkretisera de svepande beskrivningarna av skogsskövlingen i Småland, främst genom att använda Huseby bruks ekonomiska dokument. Ekonomiska redovisningar är rumsliga, det vill säga informationen går att placera på en karta. Det sker genom att uppgifterna bearbetas digitalt i GIS (geografiskt informationssystem) som är ett verktyg för att göra rumsliga analyser. Jupiter använder alltså historiskt källmaterial som redovisar markanvändning över tid. Den informationen kan kompletteras och jämföras med godsets historiska kartmaterial. Med hjälp av olika kartgenerationer i GIS går det sedan att analysera hur markens nyttjande har förändrats. Den här delen av studien ger en eko-

nomisk grund för att kunna undersöka de djupgående förändringarna i regionens sociala ekonomi. Det är till sist materialets omfattning som avgör hur pass detaljerat resultat som kan uppnås.

Analysen som har möjliggjorts genom arbetet med dokumenten i Joseph Stephens arkiv har gett mycket ny kunskap om människor, deras arbete och liv, som hittills inte har varit synliga i historiska studier. Den ansiktslösa gruppen av egendomslösa arbetare inom bygget av det brittiska imperiets infrastruktur i Indien har fått identiteter genom namn, arbetsuppgifter och ekonomiska uppgifter, och genom berättelser om deras arbete och liv i Berar. De många unga männen som sökte lyckan som kontraktörer vid järnvägen har också blivit synliga genom brev, dagboksanteckningar, tidningsartiklar, kontrakt och många andra skriftliga källor. Tillsammans utgjorde arbetare och kontraktörer en kugge i framväxten av det koloniala Indiens beroende av Storbritanniens ekonomi. Deras arbete gjorde att järnvägen kom på plats – en järnväg som var förutsättningen för storskalig utvinning och export av Indiens råvaror. Det som framstår tydligt är också de fysiska sambanden mellan det brittiska Indien under imperiets starka uppgång och inflödet av kapital och investeringar i en av Europas ekonomiskt mest perifera regioner, Småland. I det flödet var önskan att snabbt få investeringarna att förräntas en stor drivkraft. Råvaror på plats skulle omsättas till kapital och nya investeringar. På tio år gick den lite valpiga nittonåringen Joseph från sin skyddade tillvaro i Köpenhamn, via arbete inom en aggressiv expansion av brittisk industriell infrastruktur för råvaruutvinning i Indien, till att bli godsägare och järnbrukspatron i södra Skandinavien. Stephens var en av många i ett större flöde som, när man fått syn på det, visar att södra Skandinavien, Sverige och Småland på ett djupt plan var förbundna med en global ekonomi och, i det här fallet, med den turbulenta expansionen av det brittiska imperiet.

NOTER

1. Joseph Stephens (1841–1934). Cederlöf red. 2023, s. 1, 16–17; Wångmar 2021, s. 128–132 och kapitel 5.
2. En stor del av forskningen har skett under ledning av Gunnell Cederlöf och genomförts av Alexander Bubb, Arun Kumar, Radhika Krishnan, Dhiraj Kumar Nite, Eleonor Marcussen och Margareta Petersson. Sedan 2024 har även Kristofer Jupiter anslutit med ett nytt forskningsprojekt. Forskningen har finansierats genom två anslag från Familjen Kamprads stiftelse och av Vetenskapsrådet, Crafoordstiftelsen och Linnéuniversitetets Centre for Concurrences in Colonial and Postcolonial Studies och Institutionen för kulturvetenskaper. Malin Lennartsson och Erik Wångmar har bidragit med forskning om familjen Stephens under deras tid på Huseby bruk. Jag är mycket tacksam för samarbete genom åren och för allas bidrag till den här texten. Husebyarkiven förvaltas av Linnéuniversitetet och Joseph Stephens arkiv är sökbart på den digitala plattformen Alvin, <https://www.alvin-portal.org/>. Forskningen inom de Kampradfinansierade projekten genomförs i samarbete med Huseby bruk AB.
3. Nite 2023b, s. 73; Kerr 1995, s. 4, 11–12, 17.
4. Kerr 1995, s. 44; Kumar 2023, s. 29; Nite 2023b, s. 77.
5. Krishnan 2023, s. 61–62; Nite 2023b, s. 81; Cederlöf 2023, s. 13.
6. Från januari 1860 till juni 1865 ökade bomullsodlingen i Berar från 629 000 till 1 238 966 acres. Satya 1997, s. 83–85, 180.
7. Kerr 2006, s. 190; Krishnan 2023, s. 60; Nite 2023b, s. 77. Nite refererar till LNU, Husebyarkiven, Joseph Stephens Arkiv, Joseph Stephens dagbok 1863, 24.8.1863, och s. 89–90, tabell 4.2.
8. Torstendahl 2021, s. 68, 80–81; Cederlöf 2023, s. 12–13; Anonym författare 1851, s. 4–5, paras 14–16.
9. Kumar & Desai 2004, s. 396; Kerr 2007, s. 23; Nite 2023b, s. 76.
10. Malin Lennartsson beskriver hur familjen Stephens samlade och sparade föremål och att ett stort antal brev mellan familjemedlemmarna har bevarats. I breven till Indien betonade George betydelsen av att arbeta ansvarsfullt och upprätthålla en hög moral. Erik Wångmar skriver att deras meningsutbyte inte saknade konflikter, framför allt när det gällde hur Huseby skulle styras under året då Joseph var tillbaka i Indien. Dhiraj Kumar Nite lyfter fram Georges brev från 1862, där hans något romantiserade bild av det starka släktskapet mellan hinduer och engelsmän är tydligt och han råder Joseph ”to be a noble English employer of labour – the feudal Baron or petty Prince of our times”. LNU, Husebyarkiven, Joseph Stephens arkiv, E1:3A, G. Stephens till J. Stephens, 5.2.1862; Lennartsson 2023, s. 183; Wångmar 2023, s. 165; Nite 2023b, s. 88.
11. Nite 2023a, s. 86–87; Nite 2023b, s. 105.

12. Nite 2023a, s. 102–105, 107, tabell 5.3, 5.4 och 5.5, 119; Kumar 2023, s. 29–30; Bubb 2017, s. 1387–1388, 1391.
13. LNU, Husebyarkiven, Joseph Stephens arkiv, F1B:1, Contract between Joseph Stephens and Reembhy Casseemby 16.9.1862; Kumar 2023, s. 30, 34–36; Ahuja 1999, s. 183–185.
14. Nite 2023a, s. 109–110.
15. LNU, Husebyarkiven, Joseph Stephens arkiv, F1A:5, Brev från G. B. Peck till Joseph Stephens, 24 juli 1867, s. 2–3; Krishnan 2023, s. 60.
16. Satya 1997, s. 48, 60–61, 66–67, 86–87, kapitel 4; Cederlöf 2023, s. 2, 9–10; Marcussen 2024.
17. George Stephens (1813–1895), Gunnar Olof Hyltén-Cavallius (1818–1889). Hyltén-Cavallius bodde på Stora Målen i Moheda. Wångmar 2021, s. 51–52; Larsson 1993, s. 21.
18. Vilhelm Mobergs utvandrarsvit har otvivelaktigt haft ett mycket stort inflytande över berättelsen om utvandringen från Småland till Nordamerika: *Utvandrarna* (1949), *Invandrarna* (1952), *Nybyggarna* (1956) och *Sista brevet till Sverige* (1959). Tre filmer baseras på Mobergs arbeten: *Utvandrarna* (1971) och *Nybyggarna* (1972) i regi av Jan Troell, och *Utvandrarna* (2021) i regi av Erik Poppe. Musikalen *Kristina från Duvemåla* av Benny Andersson och Björn Ulvaeus spelades första gången 1995. Larsson 1978, s. 83; Beijbom 1999, s. 375–376; Eneflo & Ramón Rosés 2015, s. 196, tabell 1.
19. Cederlöf 2023, s. 15–16; Marcussen 2023, s. 147; Larsson 1993, s. 24.
20. Larsson 1991, s. 257; Wångmar 2023, s. 162–163.
21. Den nu pågående forskningen sker inom ramen för projektet ”Vändpunkter. Entreprenörskapets villkor i Småland över 100 år” (2024–2027), P.I. Gunnel Cederlöf. Huvudman: Linnéuniversitetet. Finansiär: Familjen Kamprads stiftelse. Projektet genomförs i samarbete med Huseby bruk AB. Två forskare är knutna till arbetet: docent Eleonor Marcussen och fil.dr Kristofer Jupiter.
22. Marcussen 2023, s. 135–136, 147–149, n. 15–16; Lennartsson 2023, s. 183.
23. Marcussen 2023, s. 146.
24. Marcussen 2023, s. 146–149.
25. Ahlander 2015, s. 35–37, 40; Wångmar 2023, s. 163; Larsson 1999, s. 246–247.

R E F E R E N S E R

- AHLANDER, RUNE 2015. ”Skogsvårdsstyrelsen i Kronoberg. Frostdikning och emigration tidigt på agendan”, i *Skogshistoriska Sällskapets Årsskrift*.
- AHUJA, RAVI 1999. ”The origins of colonial Labour policy in late eighteenth-century Madras”, *International Review of Social History* 22:2, s. 159–195.

- Anonym författare 1851. *Account of Roorkee College, established for the instruction of civil engineers, with a scheme for its enlargement*, Agra: Secundra Orphan Press.
- BEIJBOM, ULF 1999. "Från utvandrar- till invandrarlän", i Lennart Johansson red., *Landen kring sjöarna. En historia om Kronobergs län i mångtusenårigt perspektiv. Kronobergsboken 1999–2000*, Växjö: Grafiska Punkten, s. 365–390.
- BUBB, ALEXANDER 2017. "Class, cotton, and 'Woddaries'. A Scandinavian railway contractor in Western India, 1860–69", *Modern Asian Studies* 51:5, s. 1369–1393.
- CEDERLÖF, GUNNEL 2023. "Circular migrations, capital, and opportunity. A global history of Scandinavia and India at the industrial turn, in introduction", i Gunnell Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 1–25.
- CEDERLÖF, GUNNEL red. 2023. *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge.
- ENEFLO, KERSTIN & JOAN RAMÓN ROSÉS 2015. "Coping with regional inequality in Sweden. Structural change, migrations and policy, 1860–2000", *Economic History Review* 68:1, s. 191–217.
- KERR, IAN J. 1995. *Building the railways of the Raj, 1850–1900*, Delhi & New York: Oxford University Press.
- KERR, IAN J. 2006. "The dark side of the Force. Mistakes, mismanagement and malfeasance in the early railways of the British Indian empire", i Roopa Srinivasan, Manish Tiwari & Sandeep Silas red., *Our Indian railway. Themes in India's railway history*, New Delhi: Foundation Books, s. 187–213.
- KERR, IAN J. 2007. *Engines of change. The railroads that made India*, Moving through History, Westport, Conn.: Praeger.
- KRISHNAN, RADHIKA 2023. "Bureaucracy and ideologies of control in British India. Social and professional networks and the 'contract system' in railway building", i Gunnell Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 56–71.
- KUMAR, ARUN 2023. "The life of contract capitalism and the building of the colonial railway", i Gunnell Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 26–55.
- KUMAR, DHARMA & MEGHNAD DESAI 2004. "National Income", i *The Cambridge economic history of India*, red. Tapan Raychaudhuri, Irfan Habib, Kumar Dharma & Meghnad Desai, Hyderabad: Orient Longman in association with Cambridge University Press.
- LARSSON, LARS-OLOF 1978. *Historia kring Huseby*, Grimslöv: Skatelövs Hembygds-förening.
- LARSSON, LARS-OLOF 1991. *Växjö genom 1000 år*, Stockholm: Norstedt.

- LARSSON, LARS-OLOF 1993. *Det fantastiska Huseby. En rundvandring i tid och rum*, Växjö: Domänverket/Huseby Bruk.
- LARSSON, LARS-OLOF 1999. "Land och län under kristendomens millennium", i Lenart Johansson red., *Landen kring sjöarna. En historia om Kronobergs län i mångtusenårigt perspektiv*, Växjö: Grafiska Punkten, s. 61–276.
- LENNARTSSON, MALIN 2023. "Doing one's duty, making a future. The ironmaster's daughters and the unceasing project of rearing a family", i Gunnel Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 181–203.
- MARCUSSEN, ELEONOR 2023. "Circulation of knowledge, capital, and goods. Scandinavia and the British Empire", i Gunnel Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 135–160.
- MARCUSSEN, ELEONOR 2024. "Infrastructure expansion and its socio-environmental implications in Western India, c. 1860–1870", *Critical environments*, konferens på Linnéuniversitetet 13.3.2024.
- NITE, DHIRAJ KUMAR 2023a. "Labour practices and well-being construction workers in 1860s Western India", i Gunnel Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 101–134.
- NITE, DHIRAJ KUMAR 2023b. "Social capital and its limits in fortune making. Joseph Stephens' enterprises in India and Scandinavia, 1859–69", i Gunnel Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 72–100.
- SATYA, LAXMAN D. 1997. *Cotton and famine in Berar, 1850–1900*. New Delhi: Manohar.
- TORSTENDAHL, ROLF 2021. *Engineers in Western Europe. Ascent – and decline? A profession torn between technology and economy, 1850–1990, with outlooks to the present*, Berlin & Heidelberg: Springer-Verlag.
- WÅNGMAR, ERIK 2021. *Husebyfröken. En studie om Florence Stephens 1881–1979*, första upplagan, andra tryckningen, Malmö: Égalité.
- WÅNGMAR, ERIK 2023. "Colonial entrepreneurial capital in the industrialization of southern Sweden. The Huseby estate under Joseph Stephens", i Gunnel Cederlöf red., *The imperial underbelly. Workers, contractors, and entrepreneurs in colonial India and Scandinavia*, New Delhi & London: Routledge, s. 161–180.